EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 18.10.2010
COM(2010) 567 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

SAPARD GADA ZIŅOJUMS — 2009. GADS

SEC(2010) 1202

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

SAPARD GADA ZIŅOJUMS — 2009. GADS

1. IEVADS

No 2000. gada Eiropas Savienība (ES) pastiprināja pirmspievienošanās palīdzību lauku attīstībai desmit Centrāleiropas un Austrumeiropas kandidātvalstīm, izveidojot *Sapard* — īpašo pievienošanās programmu lauksaimniecības un lauku attīstībai. Tās īstenošanai tika izvēlēta īpaša pieeja: kandidātvalstu iestādes uzņēmās visu atbildību ar pilnībā „decentralizētu vadību", tādējādi veicinot *Sapard* īstenošanu. Viens no mērķiem ir īstenot daudzus maza mēroga lauku attīstības projektus, un otrs — izveidot struktūras, kas pēc pievienošanās spētu piemērot *acquis communautaire.* Sīka informācija par *Sapard* īstenošanu ir arī pieejama iepriekšējos gada ziņojumos, kas publicēti Komisijas tīmekļa vietnē http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/publi/index_en.htm.

Šis ziņojums jo īpaši attiecas uz *Sapard* īstenošanu un finanšu izpildi Bulgārijā, Rumānijā un Horvātijā, jo *Sapard* programmas astoņām jaunajām dalībvalstīm, kuras Eiropas Savienībai pievienojās 2004. gada 1. maijā, ir pabeigtas. Horvātija 2004. gadā pārtrauca slēgt līgumus par jauniem projektiem saskaņā ar attiecīgajām *Sapard* programmām un sāka slēgt līgumus saskaņā ar pēcpievienošanās programmām lauku attīstībai. Maksājumi galasaņēmējiem saskaņā ar šo valstu *Sapard* programmām beidzās 2006. gada beigās, un Komisija šo programmu galīgos saldo sedza 2007. un 2008. gadā.

Rumānija un Bulgārija, kas Eiropas Savienībai pievienojās 2007. gada 1. janvārī, pārtrauca slēgt *Sapard* līgumus ar galasaņēmējiem attiecīgi 2007. gada 31. jūlijā un 2007. gada 31. oktobrī.

Ar Komisijas 2006. gada 8. februāra lēmumu tika apstiprināta kandidātvalsts Horvātijas programma. Ar Komisijas 2006. gada 29. septembra lēmumu par pārvaldības piešķiršanu Horvātija kļuva tiesīga saņemt *Sapard* finansējumu. Līgumus ar galasaņēmējiem saskaņā ar šo programmu slēdza līdz 2009. gada augustam.

Pēdējos maksājumus šo trīs programmu galasaņēmējiem veica 2009. gada beigās, un Komisijai 2009. gada decembrī iesniedza maksājumu pieteikumus par galīgo saldo.

Sapard gada ziņojumi ir sagatavoti par 2000.–2008. gadu. Tā kā programmas īstenošanu pabeidza 2009. gadā, *Sapard* gada ziņojums par 2009. gadu ir pēdējais ziņojums.

2. PROGRAMMAS ĪSTENOŠANA UN PĀRVALDĪBA

2.1. Finanšu izpildes vispārējie rezultāti[1]

Sapard gada ziņojumā par 2005. gadu tika novērtēta mērķu sasniegšana astoņās jaunajās dalībvalstīs, kuras bija beigušas slēgt līgumus. *Sapard* ziņojumā par 2007. gadu ir ietverta līdzīga Bulgārijas un Rumānijas analīze, kas veikta pēc tam, kad 2007. gadā šajās dalībvalstīs beidza slēgt līgumus. Īstenošanas rezultāti attiecībā uz Horvātiju, kurā līgumu slēgšanu un maksājumus galasaņēmējiem pabeidza 2009. gadā, norādīti turpmāk tekstā.

[1] Skatīt A pielikumu.

Tā kā Bulgārijā un Rumānijā līgumu slēgšana ar galasaņēmējiem saskaņā ar *Sapard* tika pārtraukta 2007. gadā, 2009. gadā šo programmu īstenošana galvenokārt tika vērsta uz finanšu izpildi un kontroles jautājumiem. Taču Horvātija varēja turpināt piešķirt ES līdzekļus galasaņēmējiem un līgumu slēgšanu pārtrauca 2009. gada augustā.

Saņēmējvalstīm 2009. gada beigās **saskaņā ar *Sapard* programmu** laika posmā no 2000. gada līdz 2006. gadam kopumā tika piešķirti 2890,3 miljoni euro, no kuriem 1334,1 miljons euro tika piešķirti astoņām dalībvalstīm, kuras ES pievienojās 2004. gadā[2], un 1556,2 miljoni euro — Bulgārijai, Rumānijai un Horvātijai. Šī summa — 2890,3 miljoni euro — ir par 45,7 miljoniem euro mazāka nekā summa iepriekšējā gadā, un tas ir saistīts ar līdzekļu atsaukšanu Bulgārijas programmai 2009. gadā.

Laikposmā no 2000. gada līdz 2009. gadam **Komisija** faktiski **samaksāja** kopējo summu 2700,5 miljonu euro[3] apmērā, kas ir 99,6 %[4] no kopējās summas, kura piešķirta astoņām jaunajām dalībvalstīm, un 88,2 %[4] — Bulgārijai, Rumānijai un Horvātijai.

Komisijas maksājumi 2009. gadā bija par summu 254,1 miljons euro, ko izmaksāja tikai Bulgārijai, Rumānijai un Horvātijai.

Finanšu izpildes koeficients 2009. gada beigās bija 88,2 %, kas liecina par uzlabojumu salīdzinājumā ar situāciju 2008. gada beigās, kad finanšu izpilde palēninājās kontroles problēmu dēļ Bulgārijā un Rumānijā, kā arī zemā līdzekļu apguves līmeņa dēļ Horvātijā. Šo valstu izpildes koeficienti 2006., 2007. un 2008. gada beigās bija attiecīgi 46 %, 62 % un 69,8 %.

2.2. Projektu skaits, par kuriem tika noslēgti līgumi, un finanšu izpilde[5]

2.2.1. Astoņas jaunās dalībvalstis

Projektu skaits, par kuriem tika noslēgti līgumi astoņās jaunajās dalībvalstīs, bija vairāk kā 34 000 projekti, kas atbilda 1448 miljoniem euro no **Kopienas ieguldījuma, par kuru noslēgti līgumi**. Programmu finanšu izpildes koeficients sasniedz 100 %, izņemot Latvijas programmu, kuras koeficients ir 95 %[4].

2.2.2. Rumānija[6]

Līdz 2007. gada 31. jūlijam, kad Rumānija pārtrauca slēgt līgumus ar galasaņēmējiem, noslēgto līgumu summa sasniedza 1132 miljonus euro.

Līgumu summa 2009. gada beigās bija samazinājusies līdz aptuveni 1023 miljoniem euro no ES līdzekļiem, kas bija saistīti ar apmēram 4400 apstiprinātiem un pabeigtiem projektiem, salīdzinājumā ar 1066 miljoniem euro no ES līdzekļiem 2008. gada 31. decembrī. Līgumu summas 10 % samazinājums kopš 2007. gada ir vērojams atcelto projektu dēļ.

Trīs lielākie pasākumi — „*Ieguldījumi lauku saimniecībās*", „*Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrāde un tirdzniecība*" un „*Ieguldījumi lauku infrastruktūrā*" — veidoja apmēram 88 % no programmas līgumu summas un ietvēra vairāk nekā 3200 apstiprinātus un pabeigtus projektus. Maksājumu apjoms 2009. gada beigās, ieskaitot

---

2 Čehija (CZ), Igaunija (EE), Latvija (LV), Lietuva (LT), Polija (PL), Slovākija (SK), Slovēnija (SI), Ungārija (HU).

3 Priekšfinansējums un maksājumu atlīdzināšana.

4 Lai saņemtu informāciju par finanšu izpildi katrai valstij, skatīt A pielikuma 3. tabulu.

5 Lai iegūtu informāciju attiecībā uz projektiem, par kuriem tika noslēgti līgumi, un maksājumiem galasaņēmējiem katrā valstī, skatiet B pielikumu.

6 Lai iegūtu informāciju par īstenošanu Rumānijā, Bulgārijā un Horvātijā, skatiet C pielikumu.

avansa maksājumus, ko no sākuma bija saņēmusi Rumānija, bija 1030,7 miljoni euro jeb 88,9 %[4] no *Sapard* programmai piešķirtās summas.

2.2.3. Bulgārija[6]

Līdz 2007. gada 31. oktobrim, kad Bulgārija pārtrauca slēgt līgumus ar galasaņēmējiem, noslēgto līgumu summa sasniedza 458 miljonus euro.

Līgumu summa 2009. gada beigās bija samazinājusies līdz aptuveni 346 miljoniem euro no ES līdzekļiem, kas bija saistīti ar apmēram 2600 apstiprinātiem un pabeigtiem projektiem, salīdzinājumā ar 376 miljoniem euro no ES līdzekļiem saistībā ar vairāk nekā 2700 projektiem 2008. gada 31. decembrī. Līgumu summas samazinājums par gandrīz 25 % kopš 2007. gada ir vērojams atcelto projektu dēļ.

Trīs lielākie pasākumi — „*Ieguldījumi lauku saimniecībās*", „*Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrāde un tirdzniecība*", kā arī apakšpasākumi „*Vairumtirdzniecības tirgi*" un „*Saimniecisko darbību attīstība un dažādošana*" — veidoja 82 % no programmas līgumu summas un ietvēra vairāk nekā 2200 apstiprinātus un pabeigtus projektus.

Zemais fondu apgūšanas līmenis 2007. gada beigās un 2008. gadā izraisīja ES līdzekļu atsaukšanu attiecīgi 27,6 miljonu euro apmērā 2008. gadā un 45,7 miljoni euro apmērā 2009. gadā, tādējādi samazinot programmai sākotnēji piešķirtā finansējuma apmēru par 16 %, proti, no 444,7 miljoniem euro uz 371,4 miljoniem euro.

Maksājumu apmērs 2009. gada beigās, ieskaitot avansa maksājumus, ko no sākuma bija saņēmusi Bulgārija, bija 327,6 miljoni euro jeb 88,2 %[4] no *Sapard* programmai beigās piešķirtās summas. Salīdzinājumā ar sākotnēji piešķirto summu 444,7 miljonu euro apmērā izpildes rādītājs ir 73,6 %.

2.2.4. Horvātija[6]

Horvātijas *Sapard* programmai, ko pieņēma 2006. gada februārī un kuras pārvaldību uzticēja 2006. gada septembrī, piešķīra summu 25 miljonu euro apmērā, pamatojoties uz vienotu gada finansēšanas līgumu 2006. gadam. Šo summu piešķīra pasākumiem „*Ieguldījumi lauku saimniecībās*" (34 %) un „*Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrāde un tirdzniecība*" (66 %).

Līgumu slēgšana par ES līdzekļiem galasaņēmējiem turpinājās līdz 2009. gada augustam, un 2009. gada beigās bija noslēgti līgumi par aptuveni 12,7 miljoniem euro, kas ir 51 % no programmai piešķirtās summas.

2009. gada beigās bija apstiprināti un pabeigti 37 projekti. Komisijas kopš sākuma veiktie maksājumi Horvātijai bija 14 miljoni euro, ieskaitot avansa maksājumu 7,2 miljonu euro apmērā, kas ir 55,8 %[4] no *Sapard* programmai piešķirtās summas.

Vienreizējā maksājuma programma, ko pieņēma 2000.–2006. gada plānošanas perioda beigās, nodrošināja Horvātijai iespēju izveidot iestādes un administratīvo spēju, lai pārvaldītu ES līdzekļus. Tomēr, neskatoties uz piemērotajiem centieniem, Horvātijai izdevās izmantot tikai apmēram pusi piešķirto līdzekļu. Saistībā ar *Sapard* gūtā pieredze sekmēja pirmspievienošanās palīdzības sagatavošanu un īstenošanu lauku attīstības jomā, ko sniedz saskaņā ar *IPARD* programmu, kuru pieņēma 2008. gada sākumā.

2.2.5. Galīgo maksājumu pieteikumi

Komisijai 2009. gada decembrī iesniedza maksājumu pieteikumus par Bulgārijas, Rumānijas un Horvātijas programmu galīgo saldo. **Deklarēto ES izdevumu** salīdzinājums ar sākotnējo

ES ieguldījumu, ko piešķīra programmām, liecināja par finanšu izpildes rādītājiem attiecīgi 72 %, 87 % un 48 % apmērā. Šīs pārmērīgi mazās apguves rezultātā attiecīgi summas 123 miljonu euro, 152 miljonu euro un 13 miljonu euro apmērā Bulgārijas, Rumānijas un Horvātijas programmās netika izmantotas. Turklāt, tā kā Komisijas šīm programmām jau izmaksātās summas, tai skaitā avansa maksājumi, pārsniedz izdevumus, šiem programmu negatīvajiem galīgajiem saldo Komisija piemēros atmaksāšanas rīkojumus. Pamatojoties uz deklarētajām summām, galīgā saldo summas, kas ir jāatmaksā, provizoriski tiek lēstas attiecīgi apmēram 5,9 miljonu euro, 23,3 miljonu euro un 1,9 miljonu euro apmērā. Tomēr galīgā saldo summām vēl veic pārbaudi, gada grāmatojumu noskaidrošanu, kā arī pieņemšanu ar Komisijas lēmumu.

2.2.6 Sviras faktors

Saskaņā ar *Sapard* programmām 2009. gada beigās deklarētais publiskā finansējuma kopējais apmērs, kas samaksāts galasaņēmējiem, ir 3564 miljoni euro, no kuriem Kopienas ieguldījums sasniedz 2669 miljonus euro. Tā kā liela daļa no *Sapard* programmas rada ieņēmumus, un to atbalsta ar publiskiem līdzekļiem, kuru apjoms var sasniegt 50 %, Kopienas atbalsta kopējā tiešā ietekme saskaņā ar *Sapard* instrumentu, ieskaitot privāto finansējumu, kopumā ir apmēram 6378 miljoni euro sniegtajos ieguldījumos un pakalpojumos. Tādējādi katrs Kopienas ieguldītais euro *Sapard* programmā dod ieguldījumu **2,39 euro** apmērā.

Bulgārijas, Rumānijas un Horvātijas programmu atsevišķie sviras faktori attiecīgi bija 2,79, 1,97 un 2,70 euro. Tā kā ieguldījumi lauku infrastruktūrā, kas nav saistīta ar privātiem ieguldījumiem, veido 45 % no Rumānijas programmas kopējiem deklarētajiem izdevumiem, šīs programmas sviras faktors ir būtiski mazāks par Bulgārijas un Horvātijas faktoriem.

3. PĀRRAUDZĪBA UN JURIDISKIE ASPEKTI

ES 2009. gadā turpināja cieši sadarboties ar saņēmējvalstīm Bulgāriju, Rumāniju un Horvātiju pārraudzības un novērtēšanas jomā. Papildus pastāvīgajai pārraudzībai 2009. gadā notika četras Pārraudzības komitejas sanāksmes — viena par Bulgāriju, viena par Rumāniju un divas par Horvātiju.

Komisija 2008. gada decembrī pagarināja 2006. gadā ar Bulgāriju, Rumāniju un Horvātiju noslēgtajos gada finansēšanas līgumos paredzētās atbrīvošanas no saistībām termiņu par vienu gadu līdz „n+3”, t. i., no 2008. gada beigām līdz 2009. gada beigām, lai dotu valstīm iespēju palielināt apguvi, veicot maksājumus par *Sapard* noslēgtajiem projektiem līdz 2009. gada beigām.

Komisijas lēmumu, ar ko groza Bulgārijas programmu, pieņēma 2009. gadā[7]. Šis lēmums attiecās uz finanšu tabulas labojumu, lai ņemtu vērā 2005. gada finansēšanas līgumam atsauktos 45,7 miljonus euro. Tā ir saistību daļa, kas nebija iztērēta līdz 2008. gada beigām, tāpēc tā tika atsaukta, pamatojoties uz „n+3” atsaukšanas noteikumu.

Attiecībā uz Rumāniju un Horvātiju netika pieņemts neviens Komisijas lēmums, lai grozītu programmas.

[7] Skatīt D pielikumu.

4. DARBĪBAS SAISTĪBĀ AR PĀRVALDĪBAS PIEŠĶIRŠANU, REVĪZIJU UN PĀRBAUDĒM

4.1. Atjauninājums saistībā ar atbalsta pārvaldības piešķiršanu un pārraudzības apmeklējumiem[8]

Sapard garantē, izmantojot programmu pārvaldības un kontroles sistēmu, kas ir izveidota saskaņā gan ar lauksaimniecības fondu principiem, gan ar attiecīgajiem Finanšu regulas noteikumiem par ārējo atbalstu. Tās pamatā ir decentralizēta pieeja, kurai ir sešas galvenās iezīmes:

– *Sapard* aģentūras, kas ir izveidotas un akreditētas katrā iesniedzējvalstī un ir atbildīgas par programmu īstenošanu,

– Komisijas rīkojums par pārvaldības piešķiršanu,

– noteikumi par *ex-ante* kontroli, kas jāveic *Sapard* aģentūrām attiecībā uz 100 % visiem projektiem un ar tiem saistītajiem maksājumiem, pirms projekta apstiprināšanas un pirms katra maksājuma,

– noteikumi par *ex-post* kontroli, kas jāveic *Sapard* aģentūrām attiecībā uz visiem projektiem 5 gadu laikā pēc pēdējā maksājuma veikšanas projektam,

– *Sapard* aģentūru gada grāmatojumu sertificēšana, ko veic neatkarīgi revidenti,

– noskaidrošanas procedūra, kurai ir divi posmi: ikgadējo finanšu grāmatojumu noskaidrošanas procedūra, nosakot izdevumu summu, ko *Sapard* aģentūras ir realizējušas iepriekšējā finanšu gadā un ko atzīst par iekasējamām no *Sapard* fonda, un atbilstības noskaidrošana, izslēdzot finansējumu, kurš ir nodrošināts, neievērojot piemērojamos noteikumus.

2009. gadā netika veikti revīzijas apmeklējumi un netika izdoti Komisijas lēmumi šajā saistībā.

Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 2222/2000 Komisija arī pārrauga, vai tiek ievēroti minētās regulas, tostarp tās pielikuma, nosacījumi un noteikumi. Pamatojoties uz to, tika veikts pārraudzības apmeklējums Horvātijā 2009. gada decembrī. Ņemot vērā šo pārbaužu rezultātus, šķiet, ka akreditācijas kritēriji kopumā tiek ievēroti. Jāatzīmē, ka ņemot vērā šā apmeklējuma darbības jomu, projekti netika izanalizēti detalizēti, it sevišķi saistībā ar to atbilstību, un tiem var piemērot turpmākas atbilstības izmeklēšanas.

4.2. Rīcības plāni un izdevumu atmaksāšanas atsākšana Bulgārijai un Rumānijai 2009. gadā

Kā aprakstīts *Sapard* gada ziņojumā par 2008. gadu, pēc konstatējumiem apmeklējumu laikā 2008. gadā Bulgārijā un Rumānijā, abu valstu iestādēm attiecīgi 2008. gada jūnija un jūlija vēstulēs pieprasīja izstrādāt rīcības plānu, lai novērstu kontroles trūkumus, un informēt Komisiju par šāda rīcības plāna īstenošanu. Valstis arī tika informētas par to, ka Komisija ir pārtraukusi deklarēto izdevumu atmaksāšanu attiecībā uz trīs svarīgiem pasākumiem Bulgārijas gadījumā un uz visiem pasākumiem Rumānijas gadījumā, līdz netiks pienācīgi īstenoti šo valstu rīcības plāni.

Komisija 2009. gadā turpināja cieši pārraudzīt šo rīcības plānu īstenošanu. Komisija ir izanalizējusi saņemto papildinformāciju, kas liecina, ka papildu darbs, ko Komisija pieprasīja aģentūrai un revīzijas iestādei, ir izpildīts un par to ir sniegts ziņojums atbilstīgi procedūrai, par kuru bija notikusi vienošanās. Tika pieprasīta papildinformācija, uz kuru pamatojoties, kā

---

[8] Skatīt E pielikumu.

arī pamatojoties uz neatkarīgu revīzijas iestāžu secinājumiem, ka rīcības plāni ir īstenoti, atsāka deklarēto izdevumu atmaksāšanu Rumānijai un Bulgārijai attiecīgi 2009. gada jūlijā un septembrī. Papildinformācijai skatīt 4.4. sadaļu turpmāk.

4.3. Lēmumi par grāmatojuma noskaidrošanu

Saskaņā ar Regulā (EK) Nr. 2222/2000 noteiktajām prasībām Komisijai jānoskaidro *Sapard* aģentūru grāmatojums(-i), kas noteikts(-i) kandidātvalstīs. Pamatojoties uz to, 2009. gada 30. septembrī Komisija pieņēma lēmumu par 2008. gada grāmatojumu noskaidrošanu Horvātijai.

Līdz Rumānijai un Bulgārijai pieprasītās papildinformācijas izskatīšanas beigām lēmumu par grāmatojumu noskaidrošanu attiecībā uz šīm valstīm par 2008. finanšu gadu nevarēja pieņemt. Jāatzīmē, ka līdzīgu iemeslu dēļ joprojām nav pieņemts lēmums par grāmatojumu noskaidrošanu attiecībā uz Rumānijas 2007. gada grāmatojumiem.

4.4. Atbilstības noskaidrošana

Komisija 2009. gadā veica divus *Sapard* izdevumu atbilstības pārbaudes apmeklējumus — vienu uz Rumāniju novembrī un otru uz Bulgāriju decembrī.

Šo pārbaudes apmeklējumu laikā pārskatīja jauno vadības, kontroles un sankciju sistēmu, ko piemēro attiecīgajiem *Sapard* finansētajiem pasākumiem. Apmeklējumu laikā arī veica turpmāku pārbaudi attiecībā uz rīcības plānu īstenošanu saistībā ar attiecīgajiem pasākumiem, un secināja, ka vadības, kontroles un sankciju sistēma ir uzlabota salīdzinājumā ar iepriekšējo situāciju un ka rīcības plāns ir īstenots. Tomēr apmeklējumā arī atklāja konkrētus trūkumus gan attiecībā uz administratīvām pārbaudēm, gan pārbaudēm uz vietas.

4.4.1. Rumānija

Rumānijā tika veikta atbilstības revīzija, kurā galveno uzmanību pievērsa pasākumiem „*Pārstrāde un tirdzniecība*", „*Lauku infrastruktūras attīstīšana un uzlabošana*", „*Ieguldījumi lauku saimniecībās*" un „*Saimniecisko darbību dažādošana*". Turpmāku pārbaudi veica arī attiecībā uz Rumānijas iestādēm pieprasītā rīcības plāna īstenošanu, un šo pārbaudi veica, piemērojot dokumentu pārbaudes un pārbaudes uz vietas saskaņā ar konkrētiem pasākumiem un citiem testiem. It sevišķi pārbaudes veica, lai pārliecinātos, ka kontroles sistēma ir īstenota saskaņā ar akreditētām procedūrām un ka kontroli veic atbilstīgi vajadzīgajam standartam.

Galvenos konstatējumus ieguva pārbaudēs uz vietas saistībā ar *Sapard* aģentūras veikto uzraudzību, mērījumu kontroles ziņojumu pierādījumiem un dokumentāciju, kā arī atsauces cenu datu bāzes pārvaldību.

4.4.2. Bulgārija

Bulgārijā atbilstības revīzijā galveno uzmanību pievērsa pasākumiem „*Ieguldījumi lauku saimniecībās*", „*Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrāde un tirdzniecība*", „*Saimniecisko darbību dažādošana, veicinot alternatīvos ienākumu avotus*", „*Ciematu atjaunošana un attīstība*", „*Lauku mantojuma un kultūras tradīciju aizsardzība un saglabāšana*" un „*Lauku infrastruktūras attīstīšana un uzlabošana*". Turpmāku pārbaudi veica arī attiecībā uz Bulgārijas iestādēm pieprasītā rīcības plāna īstenošanu, un šo pārbaudi veica, piemērojot dokumentu pārbaudes un pārbaudes uz vietas saskaņā ar konkrētiem pasākumiem un citiem testiem.

Galvenie konstatējumi attiecās galvenokārt uz to, ka pārbaužu uz vietas sarakstā trūka norāžu par mērījumu veikšanu, kā arī uz dokumentācijas trūkumu kontroles ziņojumos.

Atbilstības revīziju rezultāti, proti, izdevumu iespējamā finanšu korekcija, tiks izskatīti grāmatojumu noskaidrošanas procedūras beigās.

4.5. Informācija par pārkāpumiem un viltojumiem

Pienākums ziņot par atklātajiem pārkāpumiem ir noteikts F sadaļā daudzgadu finansēšanas līgumā, kas parakstīts ar saņēmējvalstīm.

OLAF 2009. gadā[9] saņēma 367 pirmos paziņojumus un 667 atjauninātus paziņojumus par pārkāpumiem, kas konstatēti saskaņā ar *Sapard* programmu deviņās dalībvalstīs un kandidātvalstī Horvātijā.

Ziņojumu skaits palielinājās par 59 % salīdzinājumā ar 2008. gadu. Visvairāk ziņojumu tika saņemts no Bulgārijas, Rumānijas un Polijas. Ziņojumu tendences mainās. Bulgārijā ir vērojams ziņojumu skaita pieaugums no 56 ziņojumiem 2008. gadā līdz 250 ziņojumiem 2009. gadā, Polijā ir vērojams mazs pieaugums, proti, 2 %, savukārt Rumānijā vērojams skaita samazinājums par 42 %, Ungārijā — par 36 %, savukārt Horvātija neiesniedza ziņojumu par nevienu jaunu lietu.

Salīdzinājumā ar 2008. gadu ES 2009. gadā sniegtais finansiālais atbalsts *Sapard* programmām, saistībā ar kurām ir ziņots par pārkāpumiem, ir palielinājies par 103 %, un atgūstamā summa palielinājusies par 139 %. Vislielākā summa ir jāatgūst no Bulgārijas.

Ziņojumi par iespējamiem krāpšanas gadījumiem saņemti tikai no Bulgārijas, Rumānijas, Ungārijas un Polijas. To apmērs ir 77 % no 2009. gada gadījumiem Bulgārijā, 14 % no gadījumiem Ungārijā, 5 % no gadījumiem Rumānijā un 2 % no gadījumiem Polijā.

Metodes, ar kurām 2009. gadā visbiežāk tika konstatēti minētie gadījumi, ir „revīzija" (21 % no visiem gadījumiem), „dokumentu pārbaude" (15 %), „valsts administratīvā vai finansiālā pārbaude" (15 %) un „starpdienestu sadarbība" (11 %).

Visbiežākie pārkāpumi 2009. gadā bija „viltoti apliecinošie dokumenti" (29 % no gadījumiem), „citu noteikumu/līgumu nosacījumu neievērošana" (13 %) un „publiskā iepirkuma noteikumu pārkāpumi" (11 %). Lielākās izmaiņas salīdzinājumā ar 2008. gadu atzīmētas gadījumu daļā, kas ietver „viltotus apliecinošos dokumentus", t. i., no 18 % uz 29 %. Visus ziņojumus par šiem gadījumiem iesniedza Bulgārija.

OLAF 2009. gadā turpināja izmeklēt nopietnus krāpšanas un pārkāpumu gadījumus saistībā ar *SAPARD* pasākumu „Lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrāde un tirdzniecība" gan Bulgārijā, gan Rumānijā. *OLAF* izmeklēšanās tika atklāti nepārprotami pierādījumi par sistemātiskiem viltojumiem vairākos *SAPARD* finansētos projektos. Šie pierādījumi ir nodoti attiecīgajām tiesu iestādēm un aģentūrām, kuras veic maksājumus, lai uzsāktu atbilstīgu rīcību (tiesas izmeklēšanu un līdzekļu atgūšanu).

OLAF izmeklēšanas attiecībā uz vairākiem *SAPARD* finansētiem projektiem Bulgārijā un Rumānijā turpinājās vēl 2009. gada beigās, un to skaits patiešām palielinājās.

5. PĀREJA UZ LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMĀM UN PIRMSPIEVIENOŠANĀS INSTRUMENTS *(IPA)*

Komisijas regula (EK) Nr. 447/2004 paredzēja noteikumus, lai atvieglotu pāreju no atbalsta saskaņā ar *Sapard* uz finansējumu pēc pievienošanās, izmantojot Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fondu (ELVGF) garantiju sadaļu. Pēc pievienošanās, kad tika pārtraukta līgumu slēgšana ar galasaņēmējiem saskaņā ar *Sapard*, jaunās dalībvalstis, kas ES pievienojās 2004. gadā, varēja iekļaut lauku attīstības programmās laikposmam no 2004. gada līdz

[9] Skatīt F pielikumu. Tas attiecas tikai uz trim 2009. gada ceturkšņiem, par kuriem jāiesniedz ziņojums.

2006. gadam to projektu maksājumus, kuru apropriācijas saskaņā ar *Sapard* bija iztērētas vai nepietiekamas. Visas valstis, izņemot Igauniju un Latviju, izmantoja šo iespēju.

Saskaņā ar Komisijas regulas (EK) Nr. 248/2007 nosacījumiem Bulgārijas un Rumānijas nenomaksātās daudzgadu *Sapard* programmu saistības attiecībā uz apmežošanu, ražotāju grupām vai agrovides shēmām varētu segt saskaņā ar lauku attīstības programmām laikposmam no 2007. gada līdz 2013. gadam, un tās varētu finansēt Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA).

Turpmāku pirmspievienošanās palīdzību laikposmam no 2007. gada līdz 2013. gadam 2008. gada 25. februārī piešķīra Horvātijai, kad Komisija apstiprināja Horvātijas lauksaimniecības un lauku attīstības programmu saskaņā ar *IPA* V komponentu.

6. TURPMĀKĀ ATTĪSTĪBA

Lai gan visas *Sapard* programmas ir īstenotas, astoņu jauno dalībvalstu galīgie saldo ir apmaksāti vai atgūti un Komisija ir saņēmusi Bulgārijas, Rumānijas un Horvātijas galīgo saldo pieteikumus, pēc 2009. gada turpinās pasākumi un darbības saistībā ar *Sapard*, un dažus no tiem ir vērts pieminēt:

– Bulgārijas, Rumānijas un Horvātijas *Sapard* programmu galīgo saldo apmaksu saskaņā ar 2007. gada 8. marta Regulas (EK) Nr. 248/2007 9. pantu var veikt tikai, kad:
  - Komisijai ir iesniegts apliecinošs dokuments par izdevumiem,
  - Komisijai ir iesniegts nobeiguma ziņojums par izpildi, un tā to ir apstiprinājusi,
  - ir pieņemts lēmums par grāmatojumu noskaidrošanu.

– Saskaņā ar daudzgadu finansēšanas līgumu astoņām *Sapard* saņēmējvalstīm, kas kļuva par dalībvalstīm 2004. gadā, piecus gadus pēc projekta galīgā maksājuma ir jāturpina pārliecināties, ka projektos nav veiktas būtiskas izmaiņas, un jāreģistrē parādi debitoru virsgrāmatā līdz parādi tiek atgūti vai norakstīti otrā gada beigās pēc to reģistrēšanas. Atgūtās un norakstītās summas paziņo Komisijai, un Komisija tās atgūst. Šajā saistībā starp Komisiju un astoņām valstīm, kurās galīgais saldo jau ir apmaksāts, ir izveidota gada ziņojumu sniegšanas procedūra.

7. SECINĀJUMI UN NOVĒRTĒJUMS PAR MĒRĶU SASNIEGŠANU

Detalizēts novērtējums par *Sapard* instrumenta vispārējo ietekmi desmit saņēmējvalstīs attiecībā uz instrumenta mērķiem ir ietverts iepriekšējos *Sapard* gada ziņojumos.

Kopumā tika secināts, ka dažādie *Sapard* finansētie pasākumi veicina ilgtspējīgu ekonomikas attīstību, vides un dzīves apstākļu, un lauku infrastruktūras uzlabojumus, kā arī uzlabo nodarbinātības iespējas lauku reģionos. Ieguldījumi lauku saimniecībās un pārtikas ražošanas nozarē palīdzēja lauksaimniecības nozarei sagatavoties saistībā ar pievienošanos ES un īpaši veicināja ES standartu piemērošanu.

Sapard programmas pasākumu īstenošanas un vajadzīgo īstenošanas struktūru izveides laikā gūtā pieredze tika izmantota periodā pēc pievienošanās saistībā ar lauku attīstības programmu sagatavošanu, kuras finansēja Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai un Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds, kā arī sagatavojot Horvātijas *IPARD* programmu.

Attiecībā uz astoņām jau slēgtām programmām 2009. gadā veica *ex-post* novērtējumus.

Šo novērtējumu kopsavilkums parādīja, ka *Sapard* pirmspievienošanās līdzekļi, ko izmantoja lauksaimniecības ieguldījumiem un pārstrādes ieguldījumu pasākumiem, ir bijuši samērā efektīvi, veicinot konkurētspēju un ieņēmumus saņēmēju individuālajā līmenī, nevis nozaru līmenī, kur ietekme bija mērena *Sapard* budžeta ierobežojumu dēļ.

Ietekmi lauku tautsaimniecībās parasti attēlo kā būtisku vietējās mikrokopienas līmenī. Samērā mazais pieejamais budžets neļāva *Sapard* nodrošināt lielāku ietekmi reģionālā un valsts līmenī.

Tā kā tikai maza daļa budžeta tika piešķirta „*Saimniecisko darbību dažādošanai*", *Sapard* būtiski nesamazināja lauku reģionu atkarību no lauksaimniecības.

Novērtējumos arī apstiprinājās *Sapard* pozitīvā ietekme uz tādu iestāžu struktūru izveidošanu, kas paredzētas ES līdzekļu pārvaldībai un kontrolei, darba vietu radīšanu un saglabāšanu, tehnoloģiju modernizēšanu, kā arī — netieši — uz videi nekaitīgu tehnoloģiju ieviešanu.

Ir paredzēts 2010. gada otrajā semestrī pabeigt horizontālu novērtējumu, izstrādājot sintēzes ziņojumu par astoņu jau slēgto programmu *ex-post* novērtējumiem. Pēc Bulgārijas, Rumānijas un Horvātijas programmu slēgšanas un *ex-post* novērtējumiem veiks līdzīgu novērtējumu.